

PARAGRAFTA KONU VE ANA DÜŞÜNCE

"Paragrafta ne anlatılıyor, neden bahsediliyor?" sorusunun cevabı paragrafın konusunu verir. Yazarın bu konudan bahsederken asıl anlatmak istediği şey, vermek istediği asıl mesaj ise "ana düşünce"dir.

NOT: Konu, yazarın ana fikri sunması için sadece bir araçtır. **Örneğin** "Sağlığımızın değerini bilmeliyiz." mesajını vermek isteyen bir yazar "Ayşe Hanım'ın korona virüse yakalanma ve iyileşme süreci" konulu bir paragraf yazmış olabilir. Yazar; Ayşe Hanım'la ilgili konuyu, ana fikrine ulaşmak için yalnızca bir araç olarak kullanmıştır. Böyle bir paragrafta ana düşünce "Sağlığımızın değerini bilmeliyiz." olur. Konu ise "Ayşe Hanım'ın virüse yakalanma ve iyileşme süreci" olur.

PARAGRAFTA YARDIMCI DÜŞÜNCELER

Paragrafta yazarın asıl vermek istediği mesaja "ana fikir (ana düşünce)" denir. Bu mesajın yanında paragraftan çıkarılabilecek başka mesajlar da olabilir. Bunlara da "yardımcı düşünceler" denir.

- Ana düşünce cümlelerine benzer niteliktedir.
- Okuyucuya mesaj verir ancak ana düşünce gibi paragrafın tamamını kapsayıcı nitelikte olmaz.
- "Bu paragraftan aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz? / çıkarılabilir?" sorularının cevabı yardımcı düşünceleri verir.

Örneğin "Sağlığımızın değerini bilmeliyiz." ana düşüncesinin olduğu bir paragraftan "Ellerimizi yıkamalıyız.", "Kendimize iyi bakmalıyız.", "Temiz olmalıyız." gibi birçok yardımcı düşünce elde edebiliriz.

BAŞLIK

- Her yazının mutlaka bir başlığı olmalıdır.
- Başlık kısa, dikkat çekici ve anlamlı olmalıdır.
- Konudan izler taşınmalıdır.
- Metnin bir bölümünü değil tamamını yansıtmalıdır.
- Başlık, paragrafın içinde geçen bir ifade de olabilir ancak paragrafta hiç geçmeyebilir de.

ANAHTAR SÖZCÜKLER

- Anahtar sözcükler o yazının iskeletidir, künyesidir.
- "Bu paragrafta ilgili en önemli 4 sözcüğü söylemen gerekse hangi sözcükleri söylersin?" sorusunun cevabıdır.
- Paragrafın uzunluğuna göre 3-6 sözcük olabilir.

ÖRNEK:

"Bu çalışmada bir ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin Facebook algıları araştırılmıştır. Bu çalışmanın katılımcıları bir ortaokulda okuyan 144 öğrencidir. Çalışmaya katılan öğrencilerden "Facebook ... gibidir çünkü ..." cümlesinin tamamlamaları istenmiştir. Cümleler analiz edilmiş, sonuç olarak ortaokul öğrencilerinin Facebook hakkında oldukça olumlu kavramlara sahip oldukları ortaya çıkmıştır."

Yukarıdaki paragrafın anahtar sözcükleri:

1. Ortaokul öğrencileri
2. Facebook
3. Facebook algısı

ANLATIM BİÇİMLERİ

AÇIKLAYICI ANLATIM

- Bir konu hakkında bilgi vermek, okuyucuya bir şeyler öğretmek amacıyla kullanılan anlatım biçimidir.

Örnek:

"Bu çalışmada bir ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin Facebook algıları araştırılmıştır. Bu çalışmanın katılımcıları bir ortaokulda okuyan 144 öğrencidir. Çalışmaya katılan öğrencilerden "Facebook ... gibidir çünkü ..." cümlesinin tamamlamaları istenmiştir. Cümleler analiz edilmiş, sonuç olarak ortaokul öğrencilerinin Facebook hakkında oldukça olumlu kavramlara sahip oldukları ortaya çıkmıştır."

ÖYKÜLEYİCİ ANLATIM

- "Hikâye etme" de denir.
- Bu anlatım biçiminde yazarın amacı "olayı" anlatmaktır.
- Olaylar genellikle akış sırasıyla verilir.

Örnek:

"Yürüdü, yürüdü, yürüdü... Sonunda beş yıl önce ilk kez gördüğü o dağın zirvesine ulaştı. Beş yıl boyunca en az yirmi kere "Buraya çıkacağım, çıkacağım işte!" demiş ama annesi hep engel olmuştu. Hâlbuki annesiydi asla pes etmemeyi ona öğreten. İşte azminin zaferindeydi. "Peşlerinden gidecek cesaretiniz varsa bütün rüyalar gerçek olabilir." demez miydi Walt Disney? Derin bir nefes alıp manzarayı fotoğrafladıktan sonra dönüş yoluna girdi."

TARTIŞMACI ANLATIM

- Bu anlatım biçiminde yazarın amacı kendi düşüncesini ön plana çıkarmak ve karşıt düşünceyi çürütmektir.
- Genellikle iki görüş vardır: yazarın görüşü, karşıt görüş.

Örnek:

"Yalnızlıktan sıkılıyorum." diyen insanlara şaşıyorum. İnsanın yalnızlığını gideren yalnızca diğer insanlar mıdır? Kitaplar da insanların arkadaşları değil midir? Onlar sıkıntıyı yok eden en etkili ilaçlardır. Kendinizi bir kitabın kucağına bıraktığınızda o sizi alır götürür yeni ufuklara. Kitapların arasında sıkılmak mümkün değildir."

BETİMLEYİCİ ANLATIM

- "Tasvir etme" de denir.
- Anlatılan şeyi okuyucunun zihninde canlandıran, sözcüklerle âdeta resim yapan anlatım biçimidir.

Örnek:

"Etrafta görünen şeylerin en ilginç, sol tarafta kümelenmiş mor çiçeklerdi. Etrafta bunca birikmiş çöp, doğaya hâkim olan bunca pislik varken bu bir avuç mor çiçek; inadına, intikam alır gibi, savaşçı kadın edasıyla salınıyordu rüzgârda. Mor çiçeklerin karşısında ise bakımsızlıktan kupkuru kalmış ağaçlar vardı. Keşke sonbahar olsaydı bu yaprakları döken..."

DÜŞÜNCEYİ GELİŞTİRME YOLLARI

TANIK GÖSTERME

- Bir düşünceyi aktarırken o konuda tanınmış veya uzman kişilerin sözlerinden yararlanmaktır.

Örnek:

Sanatın halk için ne kadar önemli olduğunu Atatürk de "Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir." sözüyle dile getirmiştir.

SAYISAL VERİLERDEN
YARARLANMA

- Metinde anlatılan şey ile ilgili sayısal verilerin aktarılmasıdır.
- Genellikle makalelerde başvurulur.
- Konuyu kanıtlamaya yöneliktir.

Örnek:

Bugün itibarıyla korona virüse yakalanan kişi sayısı 1256 olmuş, can kaybımız 30'a yükselmiştir.

BENZETME

- Aralarında benzerlik olan iki şeyden, benzerlik yönünden zayıf olanın güçlü olana benzetilmesi demektir.

Örnek:

Sonunda bir karınca gibi çalışarak kendi işini kendi görmeyi öğrendi.

ÖRNEKLENDİRME

- Düşünceyi kanıtlamak veya soyut bir durumu somutlaştırmak için benzer bir olayı ya da durumu örnek olarak göstermeye "örneklendirme" denir.

Örnek:

Bu konuda tedbirsiz davranmak yanlıştır. İtalya da belki bu olayı önemsemediği için vaka sayısını kontrol edemedi.

KARŞILAŞTIRMA

- Varlıkların ya da kavramların benzer veya farklı yönlerinin kıyaslanmasıdır.
- En az iki şey birbiriyle kıyaslanır.

Örnek:

Ben bu konuda senden çok daha rahatım.

TANIMLAMA

- Paragrafta "... nedir?" veya "... kimdir?" sorusuna cevap varsa tanımlama var demektir.

Örnek:

Hikâye; olayları yer, zaman, insan üçlemesinde anlatıldığı yazı türüdür.

KİŞİLEŞTİRME

- İnsan dışındaki varlıklara insani özellikler yüklemektir.

Örnek:

İki haftalık karantinada duvarlar onunla konuşmaya başlamıştı.

ANLATIM İLKELERİ

AÇIKLIK

- Metni okuyan herkes metni aynı şekilde anlamış ise o metin açıktır.
- Açık anlatımlı bir metinde söz sanatı bulunmaz.
- Metnin anlaşılmasını güçleştiren hiçbir ifadeye yer verilmez.
- Metnin farklı anlamlara gelmesine neden olan anlatım bozuklukları açıklığı bozar.

YALINLIK (SADELİK)

- Anlatımın süsten uzak olmasıdır.
- Yalın bir yazının tam tersi süslü (ağdalı) bir yazıdır.
- Hiçbir söz sanatı bulunmaz.
- Uzun, lafı dolandıran cümleler bulunmaz.

TUTARLILIK

- Anlatımın mantık kurallarına uymasındır.
- Paragrafın başından sonuna kadar aynı düşüncede olmasıdır.
- Örneğin bir metnin başında teknolojinin faydalı olduğunu düşünen yazar metnin sonunda zararlı olduğunu ifade etmişse o metin tutarsızdır.

ÖZLÜLÜK

- Az sözle çok şey ifade edebilmektir.
- Genellikle atasözleri ve özdeyişler özlülüğe örnek olarak gösterilir.
- Küçürek (minimal) öyküler de kısa olmasına rağmen derin anlamlar içermesiyle bilinir.

DURULUK

- Anlatımda, gereksiz sözcüklerin bulunmamasıdır.
- Duru bir anlatımda gereksiz ek veya sözcük tekrarları bulunmaz.

AKICILIK

- Akıcılık, anlatımın pürüzsüz olmasıdır.
- Metni okurken söylenmesi zor sözcüklerin olmamasıdır.
- Söylenmesi zor sözcüklerin yanı sıra gereksiz sözcük ve ekler de akıcılığı bozar.

SAĞLAMLIK

- Metnin dil bilgisi kurallarına uyması, anlatım bozukluğu içermemesidir.

İÇTENLİK (DOĞALLIK)

- Yapmacılıktan uzak, samimi bir dil kullanılmasıdır.
- Denemelerde genellikle içtenlik tercih edilirken makalelerde daha resmî bir üslup seçilir.

ÖZGÜNLÜK

- Anlatım tarzının yalnızca o yazara ait olması, kimseye benzememesi ve taklitten uzak olmasıdır.